

Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişaf etdirilməsində və hazırda qarşılıqlı etimada əsaslanan strateji əməkdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməsində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin 24-26 yanvar 2002-ci il tarixli dövlət səfəri xüsusi rol oynamaqla yaddaqalan hadisə olmuşdu. İki ölkə liderlərinin o zaman verdikləri siyasi bəyanatları və Heydər Əliyevin jurnalistlərin suallarına cavablarını bir daha yada salmaqla təhlil edib araşdırsaq, aydın olar ki, danışıqlarda ən ciddi müzakirə edilmiş məsələ Qarabağ probleminin nizama salınması məsələsi olmuşdur. Azərbaycan Prezidentinin Rusiyaya bu səfəri məhz həmin problemə görə üç ay təxirə salınmışdı. Bu məsələdə Rusiyanın mövqeyinin xeyli dərəcədə dəyişməsi də diqqətçəkən məqamdır.

O dövrün rəsmi xronikasına əsasən xatırladaq ki, səfərin ilk günü, yanvarın 25-də Rusiya Federasiyasının prezidentinin Novo-Oqaryovadakı şəxsi iqamətgahında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə görüşü olub. Görüş zamanı iqtisadi, siyasi, humanitar və digər sahələrdə hər iki ölkənin əməkdaşlığının böyük perspektivlərə malik olduğunu vurğulayan prezidentlər beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində əlaqələndən və dövlətlərin bir-birinə göstərdiyi qarşılıqlı dəstəkdən məmnunluqla söhbət açıblar. Yanvarın 26-da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev İTAR-TASS agentliyinin və Rusiya Federasiyasının digər aparıcı kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri ilə görüşüb. Görüşdən sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Teleqraf Agentliyi (AzərTac) və Rusiya Federasiyasının İnformasiya Teleqraf Agentliyi (İTAR-TASS) arasında beynəlxalq informasiya məkanında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyev Rusiya Federasiyasına dövlət səfərinin sonuna doğru Azərbaycan Beynəlxalq Bankının Moskvada törəmə bankının açılış mərasimində çıxışında qeyd edib: "Mənim Rusiya Federasiyasına çox uğurlu keçmiş dövlət səfərim başa çatır. Mən bu səfərdən son dərəcə məmnunam".

Bütövlükdə səfər bu ölkənin, eləcə də dünyanın müxtəlif kütləvi informasiya vasitələrinin diqqət mərkəzində olmuşdur. Rusiyanın informasiya agentlikləri, qəzetləri, radio və televiziya kanalları və s. dövlətimizin başçısının bu səfərinə xüsusi diqqət göstərmiş, səfərin bütün təfərrüatını əks etdirən çoxsaylı məlumatlar yaymışlar. Qeyd olunurdu ki, Heydər Əliyev şənbə günü, yanvarın 26-da İTAR-TASS agentliyində keçirilmiş mətbuat konfransında səfər zamanı imzalanmış 7 sənəddən biri olan 2010-cu ilədək olan dövr üçün Azərbaycanla Rusiya arasında uzunmüddətli iqtisadi əməkdaşlıq haqqında müqaviləni yüksək qiymətləndirmiş və Azərbaycanın heç bir başqa ölkə ilə əməkdaşlığa dair belə proqramının olmadığını demişdir. Qəbələ RLS-dən Rusiyanın istifadə etməsinin prinsipləri və şərtləri haqqında saziş də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Efiri izləyən bu stansiya

həmin sənəd imzalandıqdan sonra Azərbaycan xalqının mülkiyyətinə çevrildi.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, iki ölkə arasında münasibətlərin tarixi nisbətən uzağa, ziddiyyətli və mürəkkəb dönəmə söykənir. Belə ki, 1991-ci ilin dekabrında SSRİ-nin süqutundan sonra Rusiya dünya arenasına yeni simada, Rusiya dövlətçiliyinin tarixi formalarının hamısından kəskin fərqli tərzdə çıxdı. Elə həmin dövrdə dövlət müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan Respublikasının qarşısında duran ən əsas vəzifələrdən biri SSRİ-nin dağılması nəticəsində meydana gələn yeni müstəqil dövlətlərlə, xüsusilə Rusiya Federasiyası ilə qarşılıqlı münasibətlərin

Heydər Əliyev 15 iyun 1993-cü ildə Milli Məclisin iclasındakı ilk çıxışında iki ölkə arasında münasibətlərin qurulmasının vacibliyini belə şərh etmişdi: "Rusiya çox böyük dövlətdir, bizim şimal qonşumuzdur. Şübhəsiz ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında müstəqil prinsiplər əsasında münasibətlər bundan sonra daha yaxşı, daha geniş, səmərəli olmalıdır". Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında diplomatik münasibətlər 4 aprel 1992-ci il tarixində Bakıda imzalanmış müvafiq protokol əsasında qurulub. 1992-ci ildə Azərbaycanın Rusiyada, Rusiyanın isə Azərbaycanda səfirlikləri öz fəaliyyətinə başlayıb. İkitərəfli münasibətlərin müqavilə

Bu gün strateji tərəfdaş olan iki ölkə arasında qarşılıqlı etimad daha da möhkəmlənir

formalaşdırılması idi. Azərbaycanın xarici siyasəti qarşısında Rusiyanın Azərbaycan Respublikası ərazisindəki qoşunlarının çıxarılması, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasında şimal qonşunun iştirakı, Xəzərin statusu probleminə Rusiyanın münasibəti və nəhayət, bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların taleyi ilə bağlı bir sıra yeni prinsiplərin həlli məsələsi dururdu. Bu problemlərin hər birinin həlli iki ölkə arasında münasibətlərin xarakterindən çox asılı idi. Azərbaycan-Rusiya əlaqələrinin tarixinə nəzər yetirməklə etiraf etmək lazımdır ki, dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonrakı illərdə iki ölkə arasında münasibətlər o qədər də asan olmayıb. Lakin Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra vəziyyət yaxşılaşmağa doğru dəyişməyə başladı. Məhz 1993-cü ilin yayından müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayan Heydər Əliyev Rusiya ilə dostluq münasibətlərinin qurulmasında mühüm rol oynadı, iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın əsasını qoydu.

Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri kimi

lə-hüquqi bazasını təşkil edən əsas sənəd Rusiya Federasiyası ilə Azərbaycan Respublikası arasında 1997-ci il iyulun 3-də imzalanmış dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı təhlükəsizlik haqqında müqavilədir. Bu müqavilənin imzalanmasından sonra iki ölkə arasında geniş əməkdaşlığın əsası qoyuldu.

2000-ci ildə Vladimir Putinin Rusiya Federasiyasının Prezidenti seçilməsi ilə bu ölkənin rəhbərliyi Azərbaycanla münasibətlərdə daha pragmatik vəzifələr və prioritetlər irəli sürməyə başladı. Əvvəlki dövrdən fərqli olaraq yalnız MDB çərçivəsində inteqrasiya məqsəd seçilmədi, hər iki ölkənin milli maraqları (təhlükəsizlik, iqtisadi inkişaf) daha vacib elan olundu. Sonrakı dövrdə Azərbaycan və Rusiyanın sıx dostluq münasibətləri qurması üçün əhəmiyyətli siyasi baza formalaşdırıldı. İki ölkə arasında bu günə kimi 150-dək hökumətlərarası sənəd imzalanıb. Bu sənədlər siyasi, hərbi-texniki, təhlükəsizlik, iqtisadi (ticarət, investisiya, maliyyə, yanacaq-energetika sahəsində əməkdaşlıq, Azərbaycan neftinin Rusiya ərazisi ilə nəql olunması), elmi, mədəni, həmvətənlərin

Azərbaycan-Rusiya: əməkdaşlığın yeni mərhələsi

hüquqlarının təmin olunması sahələrini əhatə edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev və İlham Əliyevin Rusiyaya, Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin və Dmitri Medvedevin Azərbaycana rəsmi və işgüzar səfərləri ikitərəfli münasibətlərin inkişafının sürətlənməsinə impuls verdi. Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin 9-10 yanvar 2001-ci il, 13 avqust 2013-cü il tarixdə, Dmitri Medvedevin 3-4 iyul 2008-ci il tarixdə Azərbaycana, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 24-26 yanvar 2002-ci il tarixdə Rusiyaya dövlət səfəri, Prezident İlham Əliyevin 5-7

fevral 2004-cü il, 19-20 aprel 2009-cu il tarixdə Rusiyaya rəsmi səfərləri iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafı üçün əlverişli zəmin yaratdı.

Ötən ilin noyabr ayında Soçidə Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə görüşü zamanı ikitərəfli münasibətlərimizin inkişaf dinamikasının tədqiqatçı olduğunu bildirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev deyib: "Biz

ikitərəfli formatda çox məsələləri həll etmişik və bu gün münasibətlərimizi strateji tərəfdaşların münasibətləri kimi səciyyələndiririk. Bu, sadəcə söz birləşməsi deyil, həqiqətən belədir və bütün istiqamətlər üzrə qarşılıqlı münasibətlərimizin səviyyəsini daha da yüksəltmək əzmindəyik. Sizin qeyd etdiyiniz kimi, əmtəə dövriyyəsi artır. İqtisadi sahədə əməkdaşlığa, o cümlədən biznes dairələri arasında qarşılıqlı marağ çox güclüdür. Əlbəttə, münasibətlərimizin çoxlu sahələri ehtiva etməsi bizi çox sevindirir. Hazırda biz iqtisadiyyatın, neqliyyatın əksər sahələrinə, humanitar əməkdaşlığa aid 7 yol xəritəsini reallaşdırırıq". Öz növbəsində "Rusiya Azərbaycanın əsas iqtisadi-ticarət tərəfdaşlarından biridir", - deyən Vladimir Putin qeyd edib ki, 2021-ci ilin ilk 9 ayı ərzində ölkələr arasında mal dövriyyəsinin həcmi 11 % artıb. Hazırda Azərbaycanda 900 Rusiya müəssisəsi fəaliyyət göstərir. V.Putin, həmçinin, 2022-ci ildə ölkələr arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyinin tamam olacağını xüsusi ilə diqqətə çatdırıb və bu əlamətdar hadisənin müvafiq qaydada qeyd ediləcəyini vurğulayıb.

Bununla da əminliklə qeyd etmək olar ki, bu gün bir-birilərinə strateji tərəfdaş adlandırılan Rusiya və Azərbaycan arasında qarşılıqlı əlaqələrin səviyyəsi hər iki ölkə liderinin şəxsi dostluq münasibəti ilə daha da möhkəmlənəcəkdir.

Mustafa KAMAL,
"Respublika".